

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2015-13

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

(Ayrıbasım/Offprint)

Suna - İnan Kiraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
Suna & İnan Kiraç Research Institute on Mediterranean Civilizations

İÇİNDEKİLER

KAZI RAPORLARI

• Pisidia Antiokheia Kazısı 2014	Mehmet Özhanlı	1
• Antiochia ad Cragum Arkeolojik Araştırma Projesi: 2014 Sezonu	Birol Can – Michael Hoff – Rhys Townsend Ece Erdoğan – Timothy Howe	8
• Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları 2014	Sema Doğan – Ebru Fındık – Vera Bulgurlu	15
• Elaiussa Sebaste 2014 Yılı Arkeolojik Araştırmaları	Eugenia Equini Schneider – Tullia Ritti	23
• Hacılar Büyük Höyük Kazıları 2014	Gülsün Umurtak – Refik Duru	30
• Kastabala 2014	Turgut H. Zeyrek – Ali Nadir Zeyrek	36
• Kelenderis 2014 Yılı Kazı Çalışmaları	K. Levent Zoroğlu	39
• Kibyra 2014 Yılı Çalışmaları	Şükrü Özudoğlu	47
• Ksanthos Kazıları 2014	Burhan Varkıvaç	55
• Letoon Kazısı 2014 Yılı Arazi Çalışmaları	Sema Atik Korkmaz – M. Baki Demirtaş Mustafa H. Sayar – A. Tolga Tek	62
• Limyra 2014	Martin Seyer	72
• Olba 2014 Kazıları	Emel Erten – Murat Özyıldırım – Tuna Akçay	82
• Olympos Kazısı 2014	B. Yelda Olcay Uçkan – Gökçen K. Öztaşkın	87
• Patara 2014 Yılı Çalışmaları	Şevket Aktaş – Erkan Dünder Serap Erkoç – Mustafa Koçak	91
• Sagalassos Yukarı Agora'da 2014 Yılı Kontrol Kazıları	Peter Talloen – Dries Daems Bas Beaujean – Jeroen Poblome	99
• Sagalassos Yakınlarındaki Kaya Kült Alanında Kurtarma Kazıları 2014	Peter Talloen – Jeroen Poblome H. Ali Ekinci	108
• Side 2014 Yılı Kazı ve Araştırmaları	Hüseyin S. Alanyalı	114
• Soli-Pompeiopolis 2014 Kazıları	Remzi Yağcı	131

YÜZEY ARAŞTIRMA RAPORLARI

• Adada Yüzey Araştırması 2014	Bilge Hürmüzlü Korholt – Mustafa Adak Çağatay Çelik	140
• Antalya İli Gazipaşa, Alanya, Serik ve Kumluca Kıyıları Arkeolojik Sualtı Araştırması 2014	Hakan Öniz	144
• Boğsak Arkeolojik Yüzey Araştırması 2014	Günder Varinlioğlu	151
• Burdur İli ve İlçelerinde Fosil Lokalitelerinin Tespiti Yüzey Araştırması 2014	F. Arzu Demirel	158

CONTENTS

EXCAVATION REPORTS

• <i>Excavations at Pisidian Antioch in 2014</i>	<i>Mehmet Özhanlı</i>	1
• <i>The Antiochia ad Cragum Archaeological Research Project: 2014 Season</i>	<i>Birol Can – Michael Hoff – Rhys Townsend Ece Erdoğan – Timothy Howe</i>	8
• <i>Excavations, Conservation and Restoration Work at St. Nicholas Church in Demre-Myra 2014</i>	<i>Sema Doğan – Ebru Findık – Vera Bulgurlu</i>	15
• <i>Elaiussa Sebaste 2014 Archaeological Research</i>	<i>Eugenia Equini Schneider – Tullia Ritti</i>	23
• <i>Excavations at Hacılar Büyük Höyük in 2014</i>	<i>Gülsün Umurtak – Refik Duru</i>	30
• <i>Kastabala 2014</i>	<i>Turgut H. Zeyrek – Ali Nadir Zeyrek</i>	36
• <i>Excavations at Kelenderis in 2014</i>	<i>K. Levent Zoroğlu</i>	39
• <i>Archaeological Work at Kibyra in 2014</i>	<i>Şükrü Özüdoğru</i>	47
• <i>Excavations at Xanthos in 2014</i>	<i>Burhan Varkıvanç</i>	55
• <i>Fieldwork of the Letoon Excavations 2014</i>	<i>Sema Atik Korkmaz – M. Baki Demirtaş Mustafa H. Sayar – A. Tolga Tek</i>	62
• <i>Limyra 2014</i>	<i>Martin Seyer</i>	72
• <i>Olba Excavations 2014</i>	<i>Emel Erten – Murat Özyıldırım – Tuna Akçay</i>	82
• <i>Excavations at Olympos 2014</i>	<i>B. Yelda Olcaç Uçkan – Gökçen K. Öztaşkın</i>	87
• <i>Work at Patara 2014</i>	<i>Şevket Aktaş – Erkan Dündar Serap Erkoç – Mustafa Koçak</i>	91
• <i>The 2014 Control Excavations on the Upper Agora of Sagalassos</i>	<i>Peter Talloen – Dries Daems Bas Beaujean – Jeroen Poblome</i>	99
• <i>Salvage Excavations at a Rock Sanctuary near Sagalassos in 2014</i>	<i>Peter Talloen – Jeroen Poblome H. Ali Ekinici</i>	108
• <i>Excavations and Research at Side in 2014</i>	<i>Hüseyin S. Alanyalı</i>	114
• <i>Excavations at Soli-Pompeiopolis in 2014</i>	<i>Remzi Yağcı</i>	131

SURVEY REPORTS

• <i>Surveys at Adada in 2014</i>	<i>Bilge Hürmüzlü Korholt – Mustafa Adak Çağatay Çelik</i>	140
• <i>Archaeological Underwater Surveys along the Coastline of the Gazipaşa, Alanya, Serik and Kumluca Districts of Antalya Province in 2014</i>	<i>Hakan Öniz</i>	144
• <i>Boğsak Archaeological Survey 2014</i>	<i>Günder Varinlioğlu</i>	151
• <i>Surveys for the Identification of Fossil Localities in the Province of Burdur 2014</i>	<i>F. Arzu Demirel</i>	158

İÇİNDEKİLER

• Aşağı Göksu Arkeolojik Kurtarma Yüzey Araştırması Projesi 2014 Sezonu Çalışmaları	Tevfik Emre Şerifoğlu	163
• Dağlık Kilikia Yayla Arkeolojik Yüzey Araştırması: 2014 Yılı Ormansızlaşma Araştırması	Matthew Dillon – İpek Özalp Nicholas Rauh	169
• Kremna ve Çevresi Yüzey Araştırması 2014	Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks Ralf Becks – Abdurrahman Uzunalan Salih Soslu	174
• Corpus Inscriptionum Latinarum XVII/5-3 Miliaria Provinciarum Lyciae-Pamphyliae et Ciliciae Projesi 2014 Yılı Çalışmaları	Hamdi Şahin	180
• Güneybatı Pisidia’da Yeni Bir Araştırma: Şeref Höyük/Komama ve Çevresi Yüzey Araştırması 2014	Ralf Becks – B. Ayça Polat Becks Hüseyin Metin	185
• Kuzey Pisidia Yüzey Araştırması 2014	Fikret Özcan	193
• Phaselis ve Teritoryumu Yüzey Araştırması 2014	Murat Arslan – Nihal Tüner Önen	198
• 2014 Yılı Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi Yüzey Araştırması	F. Eray Dökü – İsmail Baytak	208

DİĞER ÇALIŞMA RAPORLARI

• 2014 Yılı Adrasan Tabak Batığı Kazı Çalışmaları	Hakan Öñiz – Harun Özdaş	218
• Antalya Kaleiçi Akmed Oteli Kazı Çalışmaları: Bir Doğu Roma (Bizans) Dönemi Gömü Alanı	Onur Kara	222
• İncir Hanı 2014 Yılı Kazı Raporu	H. Ali Ekinci	232
• Perge 2014 Yılı Kazıları	Onur Kara – Mustafa Demirel	239
• Side Arkeoloji Müzesi’nde Yürütölen Numismatik Araştırmaları 2014	A. Tolga Tek – Hüseyin Köker	251

CONTENTS

• <i>Lower Göksu Valley Archaeological Salvage Surveys Project 2014 Campaign</i>	<i>Tevfik Emre Şerifoğlu</i>	163
• <i>Rough Cilicia Highland Archaeological Survey: Deforestation Research in 2014</i>	<i>Matthew Dillon – İpek Özalp Nicholas Rauh</i>	169
• <i>Surveys in and around Kremna in 2014</i>	<i>Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks Ralf Becks – Abdurrahman Uzunaslın Salih Soslu</i>	174
• <i>2014 Work of the Corpus Inscriptionum Latinarum XVII/5-3 Miliaria Provinciarum Lyciae-Pamphyliae et Ciliciae Project</i>	<i>Hamdi Şahin</i>	180
• <i>New Surveys in Southwest Pisidia at and around Şeref Höyük/Komama 2014</i>	<i>Ralf Becks – B. Ayça Polat Becks Hüseyin Metin</i>	185
• <i>Surveys in North Pisidia in 2014</i>	<i>Fikret Özcan</i>	193
• <i>The Surface Exploration of Phaselis and its Territorium in 2014</i>	<i>Murat Arslan – Nihal Tüner Önen</i>	198
• <i>Uylupınar (Early Kibyra) Settlement Surveys in 2014</i>	<i>F. Eray Dökü – İsmail Baytak</i>	208

OTHER REPORTS

• <i>2014 Excavations at the Adrasan Plate Wreck</i>	<i>Hakan Öñiz – Harun Özdaş</i>	218
• <i>Excavations at the Akmed Hotel in Kaleiçi, Antalya: An East Roman (Byzantine) Burial Area</i>	<i>Onur Kara</i>	222
• <i>Excavation at İncir Han in 2014</i>	<i>H. Ali Ekinici</i>	232
• <i>Excavations at Perge in 2014</i>	<i>Onur Kara – Mustafa Demirel</i>	239
• <i>Numismatic Studies at the Side Archaeological Museum in 2014</i>	<i>A. Tolga Tek – Hüseyin Köker</i>	251

Patara 2014 Yılı Çalışmaları

Work at Patara 2014

Şevket AKTAŞ – Erkan DÜNDAR – Serap ERKOÇ – Mustafa KOÇAK

Patara 2014 çalışmaları 01 Temmuz - 16 Eylül tarihleri arasında Tepecik Akropolü, Bazilika, Liman (Hürmalık) Hamamı ve Kurşunlutepe Sarnıcı yapılarında gerçekleştirilmiştir. Düzenli olarak yapılan epigrafik araştırmaların yanı sıra başta Tepecik Akropolü'ndeki Bey Sarayı duvarları olmak üzere, alanda pek çok noktada konservasyon ve sağlamlaştırmaya yönelik çalışmalar yapılmış, kazılar sırasında ortaya çıkarılan çok sayıda küçük eserin de restorasyon ve konservasyonu gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Patara'da bulunan seramiklerin tümünün envanter ve yayınlara yönelik çizimlerine devam edilmiştir.

Tepecik Akropolü (E. Dündar)

Kent merkezinin kuzeyinde ve antik limanın doğu kıyısında bulunan Tepecik Akropolü (Res. 1), coğrafi konumu nedeniyle Patara'nın bu güne kadar tespit edilen en erken iskan alanı olarak bilinmektedir. Kentin erken tarihini aydınlatmak amacıyla 2003 yılında başlayan ve 2013 yılına kadar belirli bir mimari döşem içerisinde gerçekleştirilen kazılardan farklı olarak, yeni bir planlama ile 2014 yılında akropolün üst düzlüğünün tamamen açılmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Uzun soluklu olacağı bilinen bu kazı çalışmalarına, öncelikle akropolün doğusunda konumlanan sur duvarı içerisinden başlanılmıştır.

Bu sezonda yaklaşık 550 m²'lik bir alanın kazısı tamamlanmıştır. Bu kadar geniş bir alanda kazının yapılabilmesinin nedeni, anakayanın yüzeye santimetre ile ifade edilebilecek kadar yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Dolgu toprağının çok az olmasına karşın buluntu ve arkeolojik veriler açısından da o derece verimli bir alan olmuştur (Res. 2). Bu buluntular arasında, M-16 açmasındaki ana kaya çukurunda bulunan dolguda, M.Ö. 7. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirilen pişmiş topraktan yapılmış çıplak ana tanrıça (Astarte) heykelciği önemlidir. Ana tanrıça figürininin bulunduğu bu

The 2014 campaign at Patara lasted from 1 July to 16 September and covered Tepecik Acropolis, the Basilica, the Harbor (Hürmalık) Baths, and the Kurşunlutepe Cistern. Besides the regular epigraphic studies, conservation and reinforcement work at many spots, above all, at the walls of the Bey Palace at Tepecik Acropolis as well as the restoration and conservation of numerous small finds uncovered were carried out. The inventorying and drawings for the purpose of publication of pottery uncovered at Patara continued as well.

Tepecik Acropolis (E. Dündar)

Located to the northern part of the city center and on the east side of the harbor, Tepecik Acropolis (Fig. 1) happens to be the earliest settlement area identified at Patara to date. Excavations initiated in 2003 that have continued through 2013 were conducted within a certain architectural installation. However, as of 2014 the aim was to excavate the entire level area at the top of the Acropolis. Planned as a longitudinal project, these excavations started inside the fortifications in the eastern part of the Acropolis.

In this campaign an area of about 550 sq. m. was excavated. Such a large area was entirely excavated because the bedrock is so close to the surface that it can be expressed in centimeters. In spite of this thin filling layer, archaeological data and finds have been prolific (Fig. 2). One important find is the terracotta figurine of a nude mother goddess (Astarte) uncovered in the bedrock pit in Trench M-16 and datable to the third quarter of the 7th century B.C. The layer of the mother goddess figurine also contained numerous pottery of Red-on-Black technique as well as potsherds of various techniques (bichrome) and forms attributed to Cyprus. It is possible to date all the pottery finds to the 7th century B.C. just like the figurine.

Res. 1
Tepecik Akropolü
Fig. 1
Tepecik Acropolis

tabakada çok sayıda Red-on-Black tekniğindeki seramikler ile Kıbrıs'a atfedilen farklı tekniklerde (bichrome) ve formlarda seramik parçaları da ele geçmiştir. Seramik buluntularının tümünü, figürin gibi, M.Ö. 7. yy. içlerine tarihlendirmek mümkündür.

Alan genelinde yapılan kazılarda, özellikle üst düzlüğün doğusunu çevreleyen sur duvarına yakın kaya boşluklarında dolgu olarak kırma taşlar ile mureks kırıklarının kullanılmış olması ilginçtir. Söz konusu alanda sığ bir çukur içerisinde, dolgu taşlı toprak arasında ön yüzünde kükreyen bir aslan protomunun betimlendiği elektron sikke bulunmuştur. Sardes baskısı olan ve M.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısına tarihlenen bu elektron sikke, Likya Bölgesi'nde günümüze kadar yapılan kazı çalışmalarında bulunmuş en erken sikke olma özelliğini de taşımaktadır.

Bu önemli buluntuların yanı sıra, yüzeye çok yakın olan ana kayanın tesviyesi için kullanılan moloz taşların arasında, pişmiş topraktan yapılmış 4 cm. boyutlarında çıplak bir kadın figürünü bulunmuştur. Erken Tunç I ya da II'ye (ETÇ I/II) tarihlendirilebilecek bu figürin, kentin ve bölgenin en erken buluntuları arasında yerini almıştır.

Akropol çalışmalarında sadece kuzeydeki açmalarda, ana kayaların bu alanlarda dipte olmasından dolayı derin kazılar yapılabilmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda, olasılıkla ortalarında bir koridor bulunan, kuzey-güney doğrultulu iki oda açığa çıkarılmıştır. Söz konusu

Res. 2 Tepecik Akropolü, seramik buluntular
Fig. 2 Tepecik Acropolis, pottery finds

Excavations carried out revealed that broken stones and murex shells were used as filling in the rock cavities near the fortification encircling the level area on the eastern side. In this area, in a shallow pit we uncovered an electrum coin with a roaring lion protome on the obverse in the filling debris. This electrum coin minted in Sardis is dated to the first half of the 6th century B.C. and thus happens to be the earliest coin uncovered in Lycia.

In addition to these important finds a terracotta nude female figurine measuring 4 cm. was uncovered among the rubble used for leveling the bedrock, which is very

aland, doğudaki odanın zeminini üzerinden Ptolemaios II ve Arsinoe'nin büst tasvirlerinin bulunduğu bir negatif baskı-mühür ele geçmiştir.

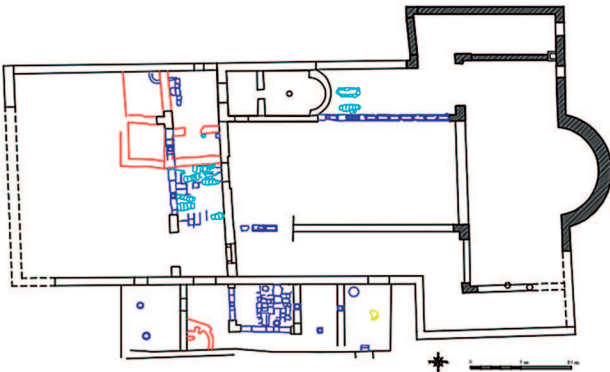
Bazilika

(B. Ceylan – Ş. Yirşen – O. Erdoğan – S. Orhan)

2013 yılı kazı sezonunda transept, apsis ve orta nefin doğu bölümünde kazı çalışmalarının gerçekleştirilmesi-nin ardından (Res. 3-4); 2014 sezonunda kuzey yan nef, güney yan nefin batı ucu, orta nefin batı ucu, atrium/nartheks ve bazilikanın güneyine bitişik mekânlarda kazı çalışmalarına devam edilmiştir (Res. 5).

Kuzey yan nef açmalarında mimari plastik parçalar, yapı blokları ve seramik parçaların yanı sıra, şapelle bağlantılı olduğu düşünülen iki mezar ve iki adet mezar yazıtı ortaya çıkarılmıştır. Her iki yazıt da yüzey seviyesinde bulunmuştur. İki mezar tabanında döşemenin bulunmaması, kilise zemininin henüz bilinmeyen bir dönemde kaldırıldığı kanısını güçlendirmiştir.

Naosun batısında, kilise batı duvarı boyunca üç açmada çalışılmıştır. Orta nef girişi önünde ortaya çıkan mozaik altı harcı, geçen sene orta nef doğusunda bulunan mozaik döşemenin devamlılığı hakkında bilgi verse de, bu bölümde toprak arasında ele geçen birkaç tes-sera dışında mozaik döşemenin tamamen yok olduğu görülmüştür. Güney yan nef de kuzeye benzer şekilde zeminine ilişkin herhangi bir buluntu sunmamıştır. Batıda nartheks açılmış; ele geçen in situ kaideler, bunların yerleştirildiği stylobat ve duvarlar açık planlı bir uygulamayı ortaya çıkarmıştır. Buna göre nartheks üç sütunla taşınan kemerli geçişlerle atriuma açılmaktaydı. Kuzeyde nartheksin taş döşeme zeminini üzerine inşa edilmiş geç dönem mekânları ve orta bölümde yer alan mezarlık, kilisenin terk edildikten sonraki kullanımlarını belgelemektedir. Ele geçen günlük kullanım seramikleri bu mekânların konut olabileceğine işaret etmektedir.

Res. 3 Bazilika planı

Fig. 3 Basilica plan

close to the surface. This figurine datable to the EBA I or II is now one of the earliest finds of the city and the region.

At the acropolis, only the trenches in the northern part had thicker layer on top of the bedrock. The work in this area brought to light two rooms with a corridor in between. In this area a negative impression-seal with depictions of Ptolemaios II and Arsinoe was uncovered on the floor of the eastern room.

Basilica

(B. Ceylan – Ş. Yirşen – O. Erdoğan – S. Orhan)

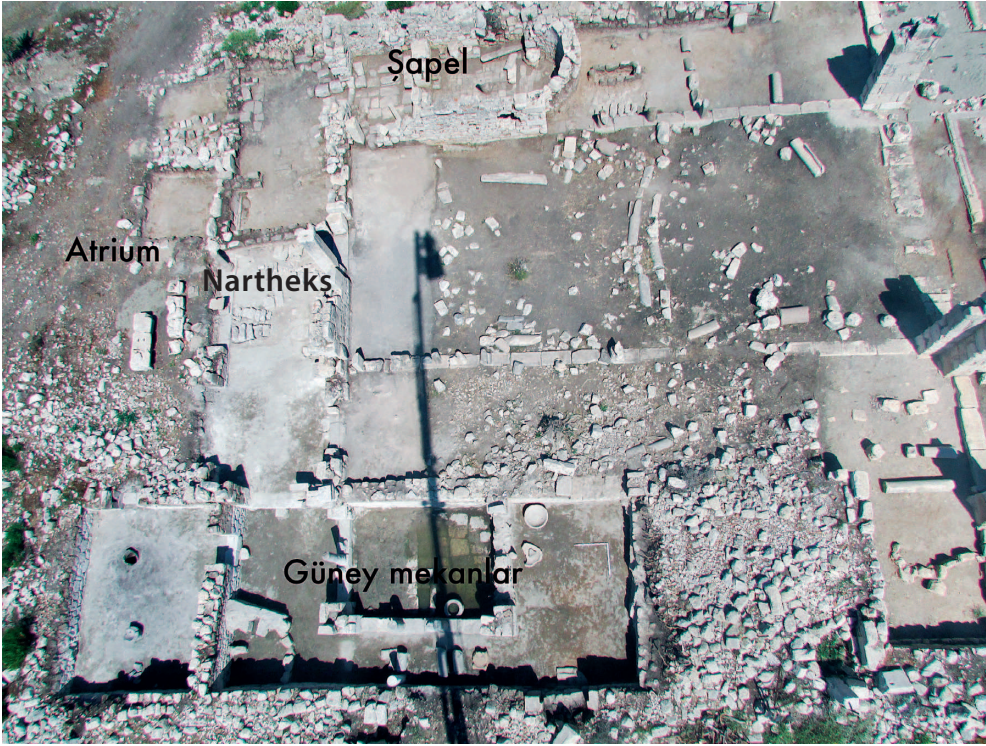
Following the excavations in the transept, apse and eastern part of the nave carried out in 2013 (Figs. 3-4) excavations were conducted in the northern aisle, the western end of the south aisle, the western end of the nave, the atrium/narthex, and in the rooms adjoining the basilica on the southern side (Fig. 5).

The trenches in the northern aisle contained pieces of architectural sculpture, building blocks and potsherds as well as two burials possibly in connection with the chapel as well as two funerary inscriptions, both

Res. 4 Bazilika, genel

Fig. 4 Basilica, general

Res. 5
Bazilika,
kazı alanları
Fig. 5
Basilica,
excavation area

Atriumun varlığı daha önceki sezonlarda belirlenmiştir. Atrium planı hakkında bilgi edinebilmek için nartheks batı duvar köşesinde yapılan sondaj bir sonuç vermemiştir. Öte yandan nartheks kolonadında kullanılanlara benzer sütun kaidelerinden beş adet ele geçmiş olması, bir peristilin varlığına işaret etmektedir. Nartheks batı duvarı dışında yapılacak çalışmalar bu konuyu açıklığa kavuşturacaktır.

Kilisenin güney duvarı boyunca devam eden ek mekânlarda, bu sezonun önemli verileri ortaya çıkmıştır. Zemin seviyesi kiliseden alçak olan bu bölümde bir peristil avlu, buna doğu ve batıda açılan iki mekân ile bu iki mekânı birbirine bağlayan bir güney koridoru ortaya çıkartılmıştır. Daha batıda kilise atriumu ile de bağlı olan bir dördüncü mekân da bu gruba aittir.

Güney bölüm; atriuma, narthekse ve güney yan nefe açılan kapılar dolayısıyla kilise ile doğrudan bağlantılıdır. Kilise ve güney mekânlar arasındaki seviye farkı, belki de zemin gibi toplanılarak götürülmüş taş bloklar ya da ahşap basamaklarla geçilmiş olmalıdır. Öte yandan güney mekân duvarlarının kilise güney duvarına eklenmiş olması, bu bölümün kilise ile eşzamanlı değil, daha sonraki bir tarihte yapıldığını düşündürmektedir.

Peristyl avlu üç yanında sütunlar ve bunları bağlayan kemerlerle zengin bir mimari sunmaktadır. Zemininin bir bölümünün taş, bir bölümünün mozaik kaplı olması dikkat çekicidir. Özgününde daha geniş olan avlunun

of which were at the surface level. Both burials did not have any flooring underneath; thus, it is thought that the flooring of the church was removed at an unknown date.

Three trenches were dug along the western wall of the naos. The mortar bedding for the mosaic uncovered before the entrance to the nave suggested that the mosaic pavement uncovered in the eastern side of the nave in the previous year also continued here. But only a few tesserae were uncovered in the earth indicating that the entire mosaic pavement was gone. Just like the northern aisle, the southern aisle also did not contain any evidence regarding its flooring. In the western part the narthex was excavated; the bases in situ, the stylobates on which they rest, and the walls uncovered designated an open-area design. Thus, the narthex opened directly into the atrium via arches carried by three columns. The rooms built on the stone floor in the northern part of the narthex at a later time and the burials in the center all reveal the changes in function after the church was abandoned. Potsherds of daily use wares uncovered suggest residential rooms here.

Existence of an atrium was already attested, but the sondage dug at the corner of the western wall of the narthex did not yield any information regarding the layout of the atrium. However, five column bases similar to those used in the narthex portico were uncovered, which

Res. 6 Güney ek mekân (g4) freskolar

Fig. 6 Frescoes in southern section of annex room (g4)

doğusundaki mekân, doğuya örülen bir duvarla küçültülmüştür. Buradan güneye geçişi sağlayan görkemli bir kapıya ait söve ve lento parçaları güney bölümün bu yönde de devam ettiğini göstermektedir. Avlunun doğusundaki mekânda zemin seviyesinde ele geçen iki vaftiz teknesi mekânın işlevine işaret etse de, teknelerin in situ durumda olmaması, kaidelerinin bulunmaması ve birinin kırık olması kesin bir yorumda bulunmayı zorlaştırmaktadır. Avlunun batısındaki mekânda çok sayıda çatı kiremidinden oluşan bir katman altında büyük olasılıkla bir mutfak tezgâhına ait geç dönem duvarları ele geçmiştir. Daha batıda bu mekânla bağlantılı son mekân içinde ise taş kasnağı ile bir kuyu ve bir pres ele geçmiştir. Bu iki mekânın ikinci bir kullanım dönemi olduğu anlaşılmaktadır. Batı mekânın güney batı köşesinde duvarın açık olduğu ve sonradan örüldüğü anlaşılmaktadır. Bu da güney mekânların daha geniş bir yapının bir parçası olduğu görüşünü destekleyen bir başka veridir.

Bunun dışında özellikle doğu mekânda olmak üzere ele geçen taş duvar kaplama ve fresko parçaları, bu bölümün zengin bezemesi hakkında fikir vermektedir (Res. 6). Yine bu mekânda bulunan cam objeler ve kaliteli seramik parçalar, güney bölümün önemini vurgulamaktadır.

Peristylli avlusu ve zengin malzemesi ile daha önce piskopos konutu olduğu düşünülen bu bölümde ortaya çıkan vaftiz tekneleri, bu fikir üzerine şüphe düşürmüştür. Anadolu'da bilinen örneklerde vaftizhaneler kilise ile doğrudan bağlantılı olup piskopos konutuna ait mekânlar içinde yer almazlar. Yine de güney mekânlar grubunun güneye doğru devam ettiğine dair veriler, bu konuda kesin bir yargıya varmayı engellemektedir. Bu yöne doğru yapılacak kazı çalışmaları duruma bir açıklık getirecektir.

suggests a peristyle. Work to be conducted outside the western wall of the narthex will cast light onto this issue.

The work in the annex rooms along the southern wall of the church brought to light important data of the campaign. This section's floor level is lower than that of the church and houses a peristyle flanked with two rooms on the eastern and western sides, which are connected to each other via a corridor on the southern side. A fourth room further west and linked also with the atrium also belongs to this group.

The southern section is directly connected with the church via doorways leading into the atrium, narthex and southern aisle. The difference between the floor levels of the naos and southern section should have been covered by wooden stairs or stone blocks, which were removed like the flooring. On the other hand, the walls of the rooms on the southern side were attached to the church walls, which suggests that they were built at a later date.

The architecture of the peristyle courtyard is enriched with columns connected with arches on three sides. It is worth noting that the floor is partly paved with stones and partly with mosaics. The room to the east of the peristyle, which was originally larger, was later made smaller with a wall built in the eastern part. Fragments of doorjambs and a lintel belonging to a great doorway leading south indicate that the southern section actually extended further south. Two baptismal fonts were uncovered at the floor level of this eastern room giving hints regarding its function; however, that they are not in situ and one is broken. Since their bases are missing, it difficult to reach a clear conclusion. In the room to the west of the courtyard were wall remains, of a later date and possibly belonging to a kitchen counter. These were uncovered beneath a layer of roof tiles. In the last room to the west is a well with its stone curb and a press. We observed that these two rooms had a second phase of use. It was also understood that the wall in the south-western corner of the western room was originally open but closed up later. This is another clue suggesting that these rooms in the southern side were part of a larger complex.

Fragments of stone wall veneer and frescoes uncovered especially in the eastern room give an idea about the rich decoration of this area (Fig. 6). Glass objects and high-quality potsherds uncovered in this room underline the importance of the southern section.

This area was thought to be the bishop's residence with a peristyle courtyard and rich materials, but the baptismal fonts uncovered here cast doubt on this idea. The known

Kurşunlutepe Kaya Sarnıcı

Patara Suyolları Projesi kapsamında ele alınan ve kazı çalışmaları Ark. H. Kızıldaş denetiminde yapılan sarnıç, kent merkezinin güneyinde yer alan Kurşunlutepe'nin üzerine ana kayaya oyularak yapılmıştır. En üst seviyede kayanın eğimini takip ederek moloz duvar örgü ile yükseltilmiştir. Yapının iç yüzeyi su izolasyonunu sağlamak amacıyla harç dolgu üzeri sıva ile yalıtılmıştır. Özellikle zemine yakın bölümlerde oldukça iyi korunmuş olan sıvanın farklı evrelerde yenilendiği anlaşılmaktadır. Sarnıcın batısında ana kayaya oyulmuş toplam 13 basamaktan oluşan bir merdivenle zemine inilmektedir. Kayanın eksik kaldığı yerlerde ise basamaklar moloz taşlarla desteklenmiştir. Yapı, kuzey-güney 9,35 m., doğu-batı ise 11,30 m. genişliğinde, tam yuvarlak olmayan bir plandadır. Ortadaki 19 sıra bloktan oluşan taşıyıcı ayak 1,30x1,30 m. genişliğinde, 9,50 m. yüksekliğindedir. Bu ayak 0,45-0,55 m. arasında değişen ölçülerde, düzgün işçilikli, araları ince harçla doldurulmuş yerel kireç taşından bloklardan oluşmuştur ve çok büyük olasılıkla bir 'çatı sistemi'ni taşımak için yapılmış olmalıdır (Res. 7).

Zemin kotunun güneyden kuzeye ve doğudan batıya doğru eğimli bir şekilde gelerek kuzeybatıdaki merdivenin iniş kısmının 1,00 m. doğusundaki alanda en derin halini aldığı ve suyun o bölgeden toplandığı görülmektedir. Üç farklı sıvanın zeminde kullanılması onarım evrelerini işaret etmektedir. En üst seviyedeki zemin harcı üzerinde alınan birkaç parça seramik buluntusu, M.S. 6-7. yy.'lara tarihlenmekte ve böylece bir terminus post quem vermektedir. Bu harç katmanı yapının kuzeyinde ana kaya boyunca takip edilebilen 40'ar cm. genişliğinde iki ayrı duvarın yan yana birleştirilmesi ile yapılan duvarın üstündeki sıva ile aynı özellikleri taşıyan bir sıvayla kaplıdır. Zemin harcına nazaran yapının yan cephelerinde ve ana kaya oyuklarındaki harç içerisinde yoğun seramik parçaları ve daha kalın bir kireç harcı kullanıldığı görülmektedir. Derin ana kaya oyukları moloz taşlar ile doldurularak üzerine harç ile sıva yapılmıştır. Yapı içerisindeki üst üste yapılmış harç ve sıvalar da kullanım ihtiyacına yönelik olarak bu devamlılığı desteklemektedir (Res. 8).

Sarnıçtaki bir diğer gözlem, su kireci izlerinin yoğun olarak kuzey kesimde bulunmasıdır. Bu izlerin yapının herhangi bir evresinde kullanılan çatı sisteminde toplanan yağmur suyunun, kuzey bölgeden sarnıç içine akıtılması esnasında oluşması muhtemeldir.

Kurşunlutepe Kaya Sarnıcı'nın kent içi su sistemi ile herhangi bir bağlantısı –bugün itibarıyla– tespit edilememiştir. Tiyatronun yaslandığı, yerleşim izi vermeyen ve üzerinde sadece bir anıt mezar ile küçük bir

examples of baptisteries in Anatolia are in direct connection with the church and never part of a bishop's residence. And yet, evidence indicating the southern section extends further south does not yet allow us to reach a decisive conclusion. Excavations expanding southward here will clarify the issue in the future.

Kurşunlutepe Rock Cistern

This cistern hewn into bedrock on Kurşunlutepe located to the south of the city center was excavated under the supervision of archaeologist H. Kızıldaş within the frame of the Patara Waterways Project. On the top it was made higher with a rubble wall following the slope of the rock. For waterproofing the interior was plastered on mortar bedding. It was seen that this plaster, which is well preserved closer to the surface, was renewed various times. In the western part is a stairway of 13 rock-cut steps leading down to its floor. The steps were supported with rubble where the bedrock was missing. The cistern is round in shape measuring 9.35 m. in a north-south direction and 11.30 m. in an east-west direction. In the middle is a pier measuring 1.30x1.30 m. that is built with 19 rows of blocks and rising to a height of 9.50 m. This pier was built with finely dressed blocks of local limestone measuring 0.45-0.55 m. with fine mortar in between. Most probably it was built to support the superstructure (Fig. 7).

Res. 7
Kurşunlutepe
kaya sarnıcı
Fig. 7
Kurşunlutepe
rock cistern

Res. 8 Sarnıç zemini

Fig. 8 Cistern floor

nekropol alanının bulunduğu Kurşunlutepe'ye neden böyle bir sarnıcın yapıldığı sorusu halen açıktır. Buna karşın mimarisindeki farklı dönemlere ait onarım ve sıva tadilatı izlerinden, çok uzun zaman kullanım gördüğü de kesindir. Hatta anakayaya oyulmuş sarnıç çeperleri ile ortadaki destek sonraki evrelerde yükseltilerek sarnıcın su kapasitesi artırılmıştır. Sarnıca yönelik bu soru ve sorunların aydınlanması, belki de ancak ileride yapılacak çalışmalarla mümkün olabilecektir.

Liman (Hurmalık) Hamamı (S. Erkoç – M. Koçak)

Kentin kuzeyinde konumlanan yapı, doğu-batı aksı üzerinde artarda sıralanmış 3 ana mekândan (frigidarium, tepidarium ve caldarium) meydana gelmektedir. Bu dizilimden hareketle de sıra tipli hamam yapıları içerisinde değerlendirilmektedir.

2010-2013 yılları arasında yapının özellikle doğu cephesindeki çalışmalar, burada ana çekirdek yapıya bitişik 28,60x40,00 m. ölçülerinde bir alanın varlığını açığa çıkartmıştır. Söz konusu alan, güneyde ve kuzeyde yedişer adet küçük odacık ile çevrenlenmekte, doğuda ise apsidal bir duvar ile sınırlandırılmaktadır. Üzeri tuğla tonoz ile kapalı, mermer zeminli bu alan, tarafımızca benzer örneklerden hareketle basilika thermarum olarak isimlendirilmiştir. Alanın doğu ve kuzeydoğu dış cephe-lerinde çalışmalar ise buraların mozaik bir zemin ile çevrenlenmiş olduğunun anlaşılmasına imkân tanımıştır.

2014 yılında özellikle basilika thermarumdan batıya yani ana mekânlara doğru devam eden bölümün dış cephesinde çalışmalar sürdürülmüştür. Kuzey cephe-deki bu çalışmalar, mozaik zeminin bir cadde ile birleştiğini göstermiştir. Sözü edilen bu cadde, olasılıkla ana çekirdek yapı ile birlikte programlanan, yapıyı güneyde, batıda ve kuzeybatıda çevreleyen caddenin devamı olmalıdır (Res. 9).

The ground level of the cistern descends from south to north and from east to west, and at 1 m. east of the bottom of the stairway in the north-west part it is the deepest with water gathering there. Three different plasters attested on the ground indicate phases of repairs. A few potsherds from the top plaster layer are dated to the 6th-7th centuries A.D., giving us a terminus post quem. This plaster layer has the same features as the mortar layer on top of the wall comprised of two walls 0.40 m. wide side by side traceable on the bedrock to the north of the structure. On the lateral sides of the structure and the holes in bedrock is a lime mortar thicker than that on the ground as well as potsherds. Deep cavities in the bedrock were filled with stones and then plastered over with mortar. Multiple layers of plaster and mortar attested inside the structure support this continuity (Fig. 8).

Another observation relates to the lime precipitation accumulating especially in the northern part. It is possible that these marks built when the rainwater gathered on the roof flowed down inside from the north.

For the time being no connection between the rock-cut cistern and the urban water supply system has been attested. Kurşunlutepe is the hill on which the theater rests but has no traces of settlement and only a small monumental tomb and a necropolis. Therefore, it is not clear why such a cistern was built here. Yet, repairs and plaster renovations attested indicate its long life of service. Actually, the walls of the cistern and the central pier were made higher in time, thus increasing the capacity of the cistern. Such queries regarding this cistern will probably be clarified with future work.

Harbor (Hurmalık) Baths (S. Erkoç – M. Koçak)

Located in the northern part of the city, this bath complex comprises three main halls (frigidarium, tepidarium and caldarium) placed one after the other in an east-west direction. Thus, due to this arrangement of the rooms this that delongs to the examples of the row-type.

The work by the eastern façade conducted in 2010-2013 brought to light an area measuring 28.60x40.00 m. that adjoins the main structure. This area is bordered with seven small cells on its north and south with an apse on the east. This area was roofed with a brick vault and paved with marble plaques. Based on comparable examples, this area is called basilika thermarum by the team. The work on the eastern and north-eastern exterior walls showed that the area was surrounded with a mosaic pavement.

In 2014 work continued especially outside the area westward from the basilika thermarum towards the main

Res. 9 Liman Hamamı basilika thermarum, kuzey cephe
Fig. 9 Harbor Baths, northern façade of basilica thermarum

Çiftlik/İşlik Çalışmaları (Ş. Aktaş – S. Bulut)

Patara kent merkezi (1. Derece Arkeolojik ve 3. Derece Arkeolojik sit alanı) ve yakın çevresinde zeytinyağı ve şarap işlikleri, presleme teknikleri, çiftlikler ile tarım alanlarının tespitine yönelik araştırmalara, önceki yıllar da olduğu gibi bu yıl da devam edilmiştir. Bu çalışmalarda salt tarımsal üretime yönelik yapı ve donanımlar değil, ayrıca kırsala ilişkin diğer mimari veriler de kayıt altına alınmıştır. 2014 yılı araştırmaları Doğucasarı Tepesi'nin kuzey ve batı yamacında, Çakallık mevki, Makbara, Bodrum, Çamurlağı mevki ve Gürlen'de gerçekleştirilmiş; çiftlik evleri, orbis/ezme taşı, litus/ağırlık taşı, toplama kabı, trapetum ve pres yataklarının yanı sıra tarım terasları da değerlendirmeye alınarak, yayına yönelik belgeleme çalışmaları tamamlanmıştır. Bu çalışmalar esnasında iki adet de mil taşı tespit edilmiştir.

structure. The work at the northern façade here showed that the mosaic pavement joined a street. This street should be the extension of the street planned together with the core complex surrounding it on the south, west and north-west (Fig. 9).

Farmsteads/Work Areas (Ş. Aktaş – S. Bulut)

Research on the olive oil and wine presses, pressing techniques, farmsteads and agricultural areas in and around the city center of Patara, which is a first- and third-degree archaeological site, continued as in the previous years. The research covered not only structures and equipment for agricultural production, but also other architectural data regarding the countryside. The 2014 campaign covered the northern and western slopes of Doğucasarı Hill, Çakallık mevki, Makbara, Bodrum, Çamurlağı mevki and Gürlen. Farmsteads, orbis/grinding stones, litus/weight stones, collection pot, trapetum and press beds as well as agricultural terraces were taken into consideration, and their documentation for publication purposes was completed. In the course of the work two milestones were identified.